

Джек Лондон

Болестта на самотния вожд

Тази история ми бе разказана от двама старци. Седяхме по хладина, а тя настъпваше едва в полунощ, сред гъстия дим на огъня, който трябваше да ни предпази от комарите, и сегиз-тогиз, по времена разказа, замахвахме с все сила по онези от крилатите гадина, които се осмеляваха да проникнат през дима, за да посмучат от кръвта ни. Вдясно, на около двацет фута под нас надолу .по ронливия бряг, лениво блъбукаше Юкон. Вляво, по обагрените в розово била на ниските хълмове тлееше сънливото слънце, което тази нощ не позна съня, както не му бе отредено да познае сън още много нощи.

Старците, които седяха с мен и героично поразяваха комарите, бяха Самотния вожд и Мутсак, нявга другари по оръжие, а сега съсухрени съкровищници на спомени за древни обичаи и събития. Те бяха последните от своето поколение и не се радваха на почитта на младите, които бяха отраснали в най-крайните предели на света на златотърсачите. Но кой се интересуваше от древните обичаи в тези дни, когато всеки сам можеше да извика духовете от черните бутилки, а черните бутилки можеха да се получават от услужливите бели мъже срещу няколко-часов тежък труд или пък за една проскубана кожа? Каква власт върху умовете!можеха да имат всяващите ужас заклинателни обреди на маскираните шамани, когато всеки ден това живо чудо – параходът, сред гъргоре-не и водни пръски плаваше нагоре и надолу по Юкон в противоречие с всички природни закони, едно истинско огнедишащо чудовище? И кой ли ценеше наследеното от дедите положение, когато най-уважаван сред другарите си бе онзи, който сега можеше да нацепи най-много дърва или най-умело да преведе парахода през лабиринта от острови?

И наистина за двамата старци – Самотния вожд и Мутсак, които живееха вече твърде дълго, бяха настанали лоши времена и в този нов живот за тях нямаше нито почит, нито място. Затова те безрадостно очакваха смъртта, но сега сърцата им бяха трогнати от непознатия бял мъж, който се мъчеше заедно с тях сред смъдящия дим, пропъждащ комарите, и с интерес слушаше разказите им за старото време, преди да дойде параходът.

– И тъй, избрах ми момиче – разказваше Самотния вожд. Гласът му, остър и креслив, от време на време рязко спадаше и прогърмяваше в дрезгав бас и тъкмо когато човек привикнеше, отново се извисяваше в писклив дискант – сякаш се редуваха цвъртеж на щурче и жабешко крякане.

– И тъй, избрах ми момиче – разказваше Самотния вожд. – Защото баща ми, Касктака, или Видрата, бе разгневен, че не се заглеждам в

жените. Стар човек бе той и вожд на племето. Аз бях последният останал жив от синовете му и само чрез мен Можеше да се надява той кръвта му да премине в жилите на тия, дете ще дойдат след нас и още не са родени. Но знай, о, бели човече, че аз бях болен; не ме радваха нито ловът, нито риболовът, а месото не сгриваше корема ми. Как тогава можех да гледам благосклонно на жените, да се готвя за сватбен пир или пък да очаквам с нетърпение бърборенето и лудориите на малки деца?

– Така е – прекъсна го Мутсак. – Та нима Самотния вожд не се бе борил с една грамадна мечка, докато главата му се пукна, а от ушите му потече кръв?

Самотния вожд закима в потвърждение.

– Мугсак казва истина. След тази случка главата ми беше добре, и не беше. Защото плътта оздравя и раната зарасна, ама болестта пак си остана отвътре. Когато ходех, нозете ми се разтреперваха, а когато погледнех срещу светлината, очите ми се насълзяваха. И когато отворех очи, светът отвън се въртеше ли въртеше, а когато затворех очи, главата ми отвътре се въртеше и въртеше и всички неща, които бях виждал някога, се въртяха и въртяха в главата ми. А над очите усещах силна болка, сякаш все ме притискаше нещо тежко или пък имаше здраво стегнат обръч, от който много боли. И речта ми бе бавна, и аз дълго чаках всяка вярна дума да дойде на езика ми. А когато не чаках дълго, се тълпяха какви ли не думи и ст устата ми излизаше безсмислен брътвеж. Много болен бях и когато баща ми, Видрата, доведе при мен момичето Касаан...

– А тя бе млада и здрава, моя сестрина дъщеря – обади се Мутсак. – Със силни бедра бе Касаан, създадена да ражда деца, и с прави крака бе, и бързонога. Правеше по-хубави мокасини, отколкото коя да е от всички други девойки, а въжетата от лико, изплетени от нея, бяха най-здрави. В очите ѝ имаше усмивка, а върху устните ѝ – смях, не бе сприхава по нрав и не забравяше, че мъжете повеляват, а жените винаги се подчиняват.

– Та, както казвам, бях много болен – подхвана отново Самотния вожд. – И когато баща ми Видрата, доведе при мен момичето Касаан, рекох им, че по-добре ще е да ме приготвят за погребение, а не за сватба. Тогава лицето на баща ми потъмня от гняв и той каза, че желанието ми ще бъде изпълнено, и заповяда да ме приготвят за смъртта, мен, все още живия, сякаш съм вече мъртъв...

– А нашият народ не постъпва така, о, бели човече – обади се Мутсак. – Знай, че тези неща, кои го направиха със Самотния вожд, по

обичай се правят само с мъртвите. Но Видрата беше много разгневен.

– Да – каза Самотния вожд. – Баща ми, Видрата, беше човек, за когото реченото бе все едно сторено. И той заповяда цялото племе да се събере пред моето типи. А когато се събраха, заповяда им да оплачат сина му, който е мъртъв...

– И пред типито те запяха песента на смъртта:

О-о-о-о-о-ахаахаичклу-кукичклу-кук – изви глас Мутсак, така добре имитирайки оплаквачите, че по гърба ме полазиха мравки и целият настръгнах от съчувствие.

– А вътре в типито – продължи Самотния вожд майка ми начерни лицето си със сажди и хвърли пепел върху главата си, и ме заоплаква, сякаш вече бях мъртъв; защото нали така бе заповядал баща ми. И тъй, Окиакута, майка ми, шумно занарежда, като се удряше в гърдите и скубеше косите си. Същото правеха и Хуниак, сестра ми, и Сийната, сестрата на майка ми, и от този шум силно ме заболя главата, и аз почувствах, че наистина ще умра, и то веднага.

А старейшините на племето се скупчиха край постелята ми и заговориха за пътя, по който трябва Да поеме душата ми. Един разказа за безкрайните

непроходими лесове, където, ридаейки, бродели прокълнати души и където можело да се залутам и аз, без някога да стигна до края. Друг разказа за големите реки с бързеи от лоша вода, където зли духове пишели и протягали безформените си ръце, за да

те сграбчат за косите и да те завлекат на дъното. За тези реки, рекоха всички вкупом, ми трябвало кану. Трети пък разказа за невиджаните от жив човек бури, когато звездите се посипвали от небето като дъжд, а земята широко се озъбвала в безброй пукнатини, през които реките се втурвали от сърцето й във всички посоки. Тогава тези, които бяха насядали край мен, вдигнаха нагоре ръце и високо заридяха, а онези отвън ги чува и заридяха още по-високо. И както те ме смятаха за мъртъв, така и аз си мислех, че съм мъртъв. Не знаех кога, нито как, но знаех си, че съм наистина умрял.

И Окиакута, майка ми, положи до мен парката ми от катерича кожа. До нея положи и парката от еленова кожа, и дъждобрана от тюленови черва, и муклуките ми за дъждовно време, та на душата ми да й е топло и сухо по дългия й път. После някой спомена за стръмен хълм, образ с трънаци и бодливи храсти, и тя донесе дебели мокасини, та да ми е лесно да вървя.

И когато старейшините разказаха за грамадните зверове, които

трябва да убия, младежите положиха до мен най-здравия ми лък и най-правите стрели, бойната ми тояга, копие и ножа ми. А когато старейшините разказаха за мрака и тишината на огромните пространства, които трябва да преброди душата ми, майка ми занарежда още по-високо и хвърли още пепел върху главата си.

А момичето Касаан се промъкна вътре, много плаха и безмълвна, и пусна малка торбичка върху вещите за пътуването ми. А в малката торбичка, знаех, имаше кремък и огниво и добре изсушена прахан за огньовете, които трябваше да накладе душата ми. Бяха избрани и одеялата, с които щяха да ме увият. Подбраха и робите, които щяха да бъдат убити, та да може душата ми да си има спътници. Седмина щяха да са робите, понеже баща ми бе богат и могъщ и аз, неговият син, трябваше да бъда

—
Ескимоски ботуши от тюленова кожа. Б. пр.

погребан както подобава. Тези роби бяха пленници от войната с мукумуките, които живеят надолу по Юкон. На другия ден Сколка, шаманът, щеше да ги убие един по един, та душите им да поемат заедно

с моята по незнайния път през Неизвестното. Между другото те щяха да носят кануто ми, докато стигнем голямата река с бързеи от лоша вода. А по-нататък нямаше да продължат, тъй като кануто е о тясно, а пък те щяха да са свършили работата си и затова щяха да останат и завинаги да вият в мрачния и безкраен лес. и

И като се загледах в хубавите си топли дрехи, в одеялата и бойните оръжия, и като си помислих за седемте роба, които щяха да бъдат убити, ме обзе гордост, че ще имам такова погребение, и знаех, че сигурно много мъже ми завиждат. А баща ми. Видрата, през цялото време седеше мълчалив и мрачен. И през целия този ден, и през цялата нощ хората пееха песента на моята смърт и удряха тъпаните, докато започна да ми се струва, че съм наистина умрял хиляди пъти.

Но на сутринта баща ми се изправи и заговори. През целия си живот, каза той, е бил воин, както всички знаели. Също така всички знаели, че е по-голяма чест да умреш с оръжие в ръка, отколкото върху меките кожи край огъня. И понеже аз тъй или инак съм щял да умра, по-добре било да потегля срещу мукумуките и да бъда убит. Така съм щял да заслужа чест и слава и да стана вожд в сетната обител на мъртвите, а и баща ми, Видрата, нямало да доживее дните си в безчестие. Затова той заповяда да се събере боен отряд и да се пригответи да отплава надолу по реката. И когато стигнем до мукумуките, аз трябваше да изляза напред

сам, да се престоря, че ги нападам, и така да намеря смъртта си.

– Чуй ме, о, бели човече! – извика Мутсак, който повече не можеше да се сдържа. – Онази нощ Сколка, шаманът, дълго бе шептял в ухото на Видрата и негово дело бе Самотния вожд да бъде изпратен на смърт. Защото Видрата бе стар, а Самотния вожд – последният от синовете му, и Сколка си бе наумил самият той да стане вожд на племето. И след като хората бяха вдигали оглушителен шум цял Ден и цяла нощ, а Самотния вожд все още бе жив.

Сколка взе да го хваща страх, че той няма да умре. Така че езикът на Видрата изрече мислите на Сколка, прикрити зад красиви слова за чест и подвизи.

– Така е – потвърди Самотния вожд. – Добре знаех аз, че това е дело на Сколка, но ми беше все едно, толкова болен бях. Сърце нямах да се гневя, сили нямах за храбри слова, а и малко ме беше грижа дали ще стане тъй или инак, исках само да умра и всичко да свърши. И така, о, бели човече, бойният отряд бе готов. Нямаше в него нито изпитани бойци, нито пък някой от вещите, мъдри старейшини, а едва сто младежи, невидели много битки. Цялото село се събра над брега на реката, за да види заминаването ни, И ние потеглихме сред всеобщо веселие, изпроводени от хвалебствени възгласи за моите достойнства. Дори и ти, о, бели човече, би възкликнал при вида на младеж, потеглил на бран, макар и той да е обречен, на смърт.

И тъй, потеглихме ние, стоте младежи, и Мутсак бе с нас, нали той също бе млад и неопитен. И както бе заповядал баща ми, Видрата, мое-то кану бе привързано за кануто на Мутсак от едната страна и за кануто; на Канакут от другата. Това бе, за да не остана без сили от работата с греблата и да мога, макар и болен, храбро да посрещна края си. Така заплавахме ние надолу по реката.

Не ще ви досаждам с разказа за пътуването ни, което бе кратко. Малко над селото на мукумуките се натъкнахме на двама от техните бойци в канута, които побягнаха, щом ни зърнаха. И тогава, както бе заповядал баща ми, кануто ми бе отвързано и аз се понесох надолу по реката сам. Той бе заповядал също младежите да видят смъртта ми, та като се върнат, да разкажат как съм умрял. Това бе казано съвсем ясно и баща ми Видрата, и Сколка, шаманът, бяха заплашили със сурови наказания, ако не бъде изпълнено.

Аз натиснах греблото и закрепях презрително след побягналите воини. И обидните ми слова ги разгневиха, и те обърнаха глави и видяха, че отрядът е изостанал назад, а аз напредвам сам. Затова, когато вече

бяха на безопасно разстояние, двамата воини раздалечиха малко канутата си и зачакаха един до друг да мина между тях. И аз стигнах до тях с копие в ръка, пеейки песента на войната на

моя народ. Те метнаха копията си, но аз се наведох, копията изсвистяха над мен, а аз останах невредим. Тогава – всички ние, и тримата, бяхме в една редица – аз метнах допието си към този отдясно и то прониза гърлото му, и той падна заднишком във

водата. Голяма бе изненадата ми от това, защото бях убил човек. Обърнах се към онзи отляво и здравата стиснах греблото, за да срещна Смъртта очи в очи;

неговото второ копие, което бе и последното му, само ме одраска по рамото. Тогава се нахвърлих върху него, но не метнах копието си, а опрях заострения връх в гърдите му и с двете си ръце го занатисках все по-дълбоко и до-дълбоко. И докато натисках с всичка сила, той ме удари по главата, веднъж и втори път с широката част на греблото си. Дори в мига, в който върхът на копието изскочи откъм гърба му, той ме удари по главата. Пред очите ми блесна светкавица и усетих как вътре в главата ми нещо поддаде и прещрака – ето така, прещрака. И тежестта, която толкова отдавна ме Притискаше над очите, вече я нямаше, а обръчът, който толкова силно стягаше челото ми, бе счупен. И ме обзе голямо задоволство, а сърцето ми запя от радост.

Това ще да е смъртта, помислих си аз; а щом е тъй, помислих си, то смъртта е много добра. И тогава видях двете празни канута, и разбрах, че не съм мъртъв, а отново здрав. Ударите с греблото по главата ме бяха изцелили. Знаех, че съм убил, и вкусът да кръвта ме накара да освирепя, и аз забих греблото в гърдата на Юкон и подгоних кануто към селото на мукумуките. Младежите зад мен нададоха силен вик. Погледнах през рамо и видях побелялата, разпенена от греблата им вода...

– Да, водата бе закипяла от греблата ни – рече Мутсак. – Защото ние не бяхме забравили заповедта на Видрата и на Сколка, че трябва със собствените си очи да видим как ще умре Самотния вожд. Един младеж от мукумуките, тръгнал да провери мрежите за съомга, съзря Самотния вожд и стоте младежи зад него. И той побягна в кануто си право към селото, та да вдигне тревога и да се приготвят. Но Самотния вожд загреба бързо след него, ние загребахме след Самотния вожд, за да видим как ще

умре. Обаче точно пред селото, когато младежът скочи на брега. Самотният вожд се изправи в кануто си и силно метна копието си. И то прониза тялото на младежа над хълбока и той падна по очи.

Тогава Самотния вожд скочи на брега и с тояга, в ръка и с боен вик на уста се втурна в селото. Първият човек, когото срещна, бе Итуили, вождът на мукумужите, и Самотния вожд го удари по главата, с бойната си тояга и той рухна мъртъв на земята. И от страх, че може да не видим как ще умре Самотния вожд, ние, стоте младежи, също скочихме на брега и го последвахме в селото. Обаче мукумуките не разбраха това, а си помислиха, че сме дошли да се бием с тях. Тетивите на лъковете им захтяха, а стрелите им засвириха край нас. Тогава забравихме поръчението си и с копия и с тояги се нахвърлихме върху тях, и тъй като ги заварихме неподготвени, настана голямо кръвопролитие...

– Със собствените си ръце убих техния шаман – гордо рече Самотния вожд, а върху набръчканото му лице се изписа оживление при спомена за този отминал ден. – Със собствените си ръце го убих, а той бе по-велик шаман от Сколка, нашия шаман. И всеки път, когато се изправях пред някого, си казвах: „Ето, иде Смъртта“, и всеки път убивах врага си, а Смъртта не идеше. Изглежда, силно бе у мен диханието на живота и не можех да умра...

– А ние следвахме Самотния вожд през цялото село и после обратно – продължи Мутсак. – Като глутница вълци вървахме след него напредназад, насам-натам, докато не остана и един мукумук, годен да се бие. Тогава събрахме сто роби мъже и двойно повече жени, и безчет деца, опожарихме всички колиби и типита и потеглихме обратно. И това бе краят на мукумуките.

– И това бе краят на мукумуките – тържествуващо повтори Самотния вожд. – А когато се върнахме в нашето село, хората бяха изумени от огромния товар богатства и роби, а още повече бяха изумени, че съм жив. А баща ми, Видрата, трепереше от радост за това, което бях извършил. Защото той бе стар, а аз – последният от синовете му. Надойдоха всички изпитани бойци и вещите и мъдри старейшини, събра се цялото племе. И тогава аз се изправих с глас като гръмотевица заповядах на Сколка, шамана, да излезе напред...

– Така беше, о, бели човече – възкликна Мутсак. – С глас като гръмотевица, който вся страх у хората и нозете им се разтрепераха.

– И когато Сколка излезе напред – продължи „Самотния вожд, – аз казах, че нямам намерение да умирам. Също казах, че не е хубаво да разочароваме злите духове, които чакат отвъд гроба. Затова, рекох им, мисля, че душата на Сколка трябва да поеме към Неизвестното, където без съмнение завинаги ще вие в мрачния и безкраен лес. А после го убих, както си стоеше там, пред очите на цялото племе. Точно аз,

Самотния вожд, със собствените си ръце убих Сколка, шамана, пред очите на цялото племе. И когато се надигна ропот, аз високо извиках...

– С глас като гръмотевица – подсказа Мутсак.

– Да, с глас като гръмотевица аз извиках: „Чуй ме, о, народе мой! Аз съм Самотния вожд, който срази Сколка, лъжливия шаман. Единствен от всички хора преминах аз през вратите на Смъртта и се върнах обратно. Невиждани неща видяха очите ми. Неизречени слова чуха ушите ми. По-велик съм аз от Сколка, шамана. По-велик съм от всички шамани. Също така по-велик вожд съм аз и от баща ми, Видрата. Всичките дни на живота си воюваше той с мукумуките, а вижте, за един само ден аз ги унищожих. Унищожих ги за миг, кратък като дихание. И тъй като баща ми, Видрата, е стар, а Сколка, шаманът – мъртъв, аз ще бъда и вожд, и шаман. От днес насетне, о, народе мой, ще бъда и вожд, и шаман. А ако някой не е съгласен, я сека да излезе напред!“

Почаках малко, ала никой не излезе. Тогава извиках: „Хо! Аз усетих вкуса на кръвта! А сега ми донесете месо, гладен съм. Разбийте хранилицата, разграбете запасите от риба, нека бъде славен пир! Нека има веселие и песни, но не за погребение, а за сватба. И накрая доведете, момичето Касаан, което ще бъде майката на децата на Самотния вожд!“

И при думите ми, и понеже беше много стар, баща ми, Видрата, заплака като жена и обви с ръце коленете ми. И от този ден аз бях и вожд, и шаман. И всички ме почитаха и ми се подчиняваха.

– Докато не дойде параходът – подсказа Мутсак.

– Да – рече вождът. – Докато, не дойде параходът.

КРАЙ

Jack London
The Sickness of Lone Chief, 1902

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 18 май 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2212>]